

Benzodiazepīnu pārmērīgas lietošanas pētniecības iespējas Latvijā

*Jelena Vrublevska¹, Mārcis Trapencieris^{2,3}, Elmārs Rancāns¹,
Sigita Sņikere^{2,3}, Ansis Pētersons^{2,3}, Ildze Redoviča⁴*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte,

Psihiatrijas un narkoloģijas katedra, Latvija

² Latvijas Universitāte, Filozofijas un socioloģijas institūts

³ Socioloģisko pētījumu institūts, Latvija

⁴ Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

Ievads. Sedatīvie un miega līdzekļi ir vieni no visvairāk lietotajiem recepšu medikamentiem. Visbiežāk benzodiazepīni tiek izrakstīti to trauksmes mazinošā jeb anksiolītiskā efekta dēļ, kā arī miega traucējumu korekcijai. Tomēr to lietošana ir saistīta arī ar ievērojamu atkarības risku – fiziska un psiholoģiska atkarība var veidoties jau dažu nedēļu laikā pēc regulāras medikamenta lietošanas. Pašreiz nav izstrādātas noteiktas indikācijas benzodiazepīnu lietošanai ilgāk par divām līdz četrām nedēļām. Nomierinošo līdzekļu izrakstīšanas paradumus Latvijā ir svarīgi noteikt, jo Eiropas vispārējā populācijā trauksmes spektra traucējumi ieņem pirmo vietu, bet miega traucējumi – otro vietu no visiem psihiskiem un uzvedības traucējumiem. Saskaņā ar Zāļu valsts aģentūras (ZVA) datiem, benzodiazepīnu atvasinājumu definēto dienas devu (DDD) rādītājs uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā 2013. gadā bija 14,12 – par 1,94 DDD uz 1000 iedzīvotājiem vairāk nekā 2009. gadā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija izpētīt Nacionālā veselības dienesta (NVD) datubāzēs pieejamos administratīvos datus par receptēm, kurās izrakstīti benzodiazepīnu grupas medikamenti. Pētījuma ietvaros no NVD iegūti anonimizēti dati par 2010.–2013. gada laikā izrakstītām receptēm unikāliem pacientiem, kuros minēti Zāļu anatomiski terapeitiski ķīmiskās klasifikācijas (ATĶ) kodi: N05BA (benzodiazepīna atvasinājumi anksiolītisko preparātu kategorijā, piemēram, diazepāms, alprazolāms, bromazepāms), N05CD (benzodiazepīna atvasinājumi miega līdzekļu kategorijā, piemēram, nitrazepāms, triazolāms, midazolāms), N05CF (benzodiazepīna atvasinājumiem līdzīgas darbības zāļu vielas, piemēram, zopiklons, zolpidems). Pētījuma ietvaros netika iegūti dati par N03AE (benzodiazepīna atvasinājumi, kuri klasificēti pretepilepsijas medikamentu kategorijā jeb klonazepāms) grupas medikamentiem. Pārmērīgi medikamenta lietotāji ir pacienti, kuriem konkrētā medikamentu grupa izrakstīta vairāk nekā vienu reizi gada laikā. Datu analizē izmantotas aprakstošās statistikas metodes.

Rezultāti. Pētījumā aplūkotajā laikposmā 113 498 unikāliem pacientiem izrakstītas 450 014 benzodiazepīnu atvasinājumu grupas medikamentu (N05BA, N05CD) receptes, bet 18 949 pacientiem – 74 695 benzodiazepīna atvasinājumiem līdzīgas darbības zāļu vielu receptes (N05CF). Unikālo pacientu, kuriem izrakstīti N05BA un N05CD grupu medikamenti, vidū 72,5% ir sievietes, savukārt pacientu, kuriem izrakstīti N05CF grupas medikamenti, – 68,1%. Vidējais pacienta vecums, kad izrakstīti N05BA un N05CD grupas medikamenti, ir 62,4 gadi (standartnovirze (SD) 16,1), bet N05CF – 67,7 gadi (SD 14,7). 41,3% unikālo pacientu, kuriem gada laikā ir izrakstīta vismaz viena N05BA un N05CD grupas medikamentu recepte, pēc vienas no pētījumā izmantotām definīcijām (reģistrēta vairāk nekā viena recepte) varētu būt klasificējami kā pārmērīgi medikamenta lietotāji, savukārt vairāk nekā viena N05CF grupas medikamentu recepte 29,8% unikālo pacientu bijusi izrakstīta vismaz viena šīs grupas medikamentu recepte.

Secinājumi. Apkopotajos administratīvajos datus ne vienmēr ir pietiekami augsta detalizācijas pakāpe, kas ļautu vērtēt izrakstīto medikamentu devas lielumu, tādēļ ir apgrūtināta detalizētāka datu analīze. Nākotnē būtu pētāma informācija arī par citiem psihotropiem medikamentiem. Šobrīd veiktā datu analīze norāda par nepieciešamību izstrādāt skaidras definīcijas par pārmērīgas un / vai nemedicīniskas lietošanas kritērijiem gan veselības aprūpes speciālistiem, gan sabiedrībai kopumā.